

Współpraca władz lokalnych z mieszkańcami

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

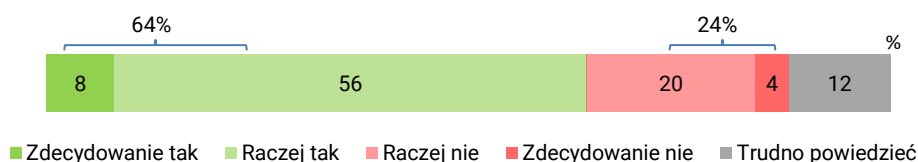
Rozwój samorządności ma z założenia przyczyniać się do coraz szerszego dialogu władz lokalnych z mieszkańcami. Dialog ten powinien obejmować jak najwięcej osób i wpływać na wzrost zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne, a jednocześnie zapewniać im oraz szeroko rozumianym organizacjom pozarządowym (sformalizowanym i nieformalnym) udział w procesie podejmowania decyzji oraz faktyczny wpływ na decyzje podejmowane przez władze lokalne. W coraz większej liczbie polskich gmin i miast taki proces realizowany jest poprzez różnego rodzaju formy współpracy i konkretne programy umożliwiające mieszkańcom partycypację w podejmowaniu decyzji – np. konsultacje społeczne, inicjatywy obywatelskie czy budżety partycypacyjne.

W lutowym badaniu¹ zapytaliśmy respondentów o funkcjonujące w ich miejscu zamieszkania możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców z władzami gminy/miasta służące poprawie sytuacji społeczności lokalnej, a także o skuteczność tych narzędzi oraz o to, czy mieszkańcy mają poczucie, że ich głos brany jest pod uwagę przez władze gminy/miasta przy podejmowaniu decyzji.

Badani w większości (64%) twierdzą, że w ich gminie/mieście lokalne władze przy podejmowaniu przez nie decyzji dotyczących mieszkańców uwzględniają ich głos, przy czym żadnych wątpliwości co do tego nie ma jedynie 8% respondentów. Co czwarty ankietowany (24%, w tym 4% stanowczo) twierdzi, że władze jego gminy/miasta podejmują decyzje nie licząc się z głosem mieszkańców.

CBOS

RYS. 1. Czy, generalnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że głos mieszkańców Pana(i) gminy/miasta brany jest pod uwagę przez władze gminy/miasta przy podejmowaniu przez nie decyzji, które dotyczą mieszkańców?

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (333) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 lutego 2018 roku na liczącej 1057 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Przekonanie o partycypacji mieszkańców w podejmowaniu przez władze lokalne decyzji dotyczących lokalnej społeczności relatywnie najczęściej wyrażają najmłodszy respondenci, osoby najczęściej praktykujące religijnie, z wyższym wykształceniem, zadowolone ze swojej sytuacji materialnej, a w grupach społeczno-zawodowych – uczniowie i studenci, specjaliści wyższego i średniego szczebla, pracownicy administracyjno-biurowi oraz rolnicy (zob. tabelę aneksową 1). Wielkość miejscowości zamieszkania nie ma w tym względzie większego znaczenia, przy czym relatywnie najrzadziej przekonanie o wpływie mieszkańców na decyzje władz lokalnych wyrażają badani z najmniejszych miast (58% wskazań), a najczęściej mieszkańcy wsi (67%) oraz miejscowości liczących od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców (66%).

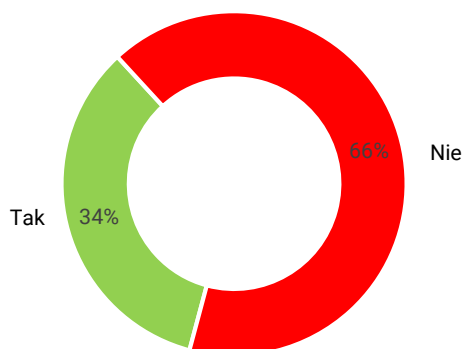
Deklarowane poczucie wpływu mieszkańców na decyzje władz gminy/miasta w pewnym stopniu zróżnicowane jest także w zależności od poziomu zaangażowania obywatelskiego. Częściej towarzyszy ono osobom, które podejmują prace społeczne w ramach jakiejś organizacji obywatelskiej (stowarzyszenia, ruchu, klubu lub fundacji), niż niezaangażowanym w takie działania (70% wobec 60%).

TABELA 1

Czy, generalnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że głos mieszkańców Pana(i) gminy/miasta brany jest pod uwagę przez władze gminy/miasta przy podejmowaniu przez nie decyzji, które dotyczą mieszkańców?	Podejmowanie pracy społecznej w ramach jakiejś organizacji obywatelskiej (stowarzyszenia, ruchu, klubu lub fundacji)			
	TAK		NIE	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	13	70	6	60
Raczej tak	57		54	
Raczej nie	16	22	23	26
Zdecydowanie nie	6		3	
Trudno powiedzieć	8	8	14	14

Choć większość Polaków wyraża przekonanie, że mieszkańcy ich miejscowości mają wpływ na decyzje władz lokalnych, to tylko jedna trzecia (34%) jest w stanie wskazać jakieś konkretne możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców swojej miejscowości z władzami miasta czy gminy w celu poprawy sytuacji lokalnej społeczności. Są to głównie osoby z wyższym wykształceniem (55%), o najwyższych dochodach *per capita* (50%), mieszkające w największych miastach (49%) oraz najczęściej praktykujące religijnie (44%). W grupach społeczno-zawodowych są to przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów wyższego szczebla (63%), prywatni przedsiębiorcy (47%), rolnicy (45%) oraz pracownicy administracyjno-biurowi (44%) – zob. tabelę aneksową 2.

RYS. 2. Czy znane są Panu(i) jakieś możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców Pana(i) miejscowości z władzami gminy/miasta w celu poprawy sytuacji społeczności lokalnej?

Deklaracje znajomości jakichkolwiek konkretnych form współpracy mieszkańców swojej miejscowości z władzami lokalnymi różnią się istotnie w zależności od zaangażowania badanych w działalność organizacji obywatelskich. Osoby aktywnie udzielające się w ramach jakiegoś stowarzyszenia, ruchu, klubu lub fundacji potrafią je wskazać niemal dwukrotnie częściej niż pozostałe (47% wobec 26%).

TABELA 2

Czy znane są Panu(i) jakieś możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców Pana(i) miejscowości z władzami gminy/miasta w celu poprawy sytuacji społeczności lokalnej?	Podejmowanie pracy społecznej w ramach jakiejś organizacji obywatelskiej (stowarzyszenia, ruchu, klubu lub fundacji)	
	TAK	NIE
	w procentach	
Tak	47	26
Nie	53	74

Z drugiej zaś strony osoby, które kojarzą konkretne możliwości współpracy mieszkańców z lokalnymi władzami w celu poprawienia sytuacji społeczności lokalnej, istotnie częściej niż pozostali wyrażają przekonanie o partycypacyjnym modelu zarządzania lokalną społecznością.

TABELA 3

Czy, generalnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że głos mieszkańców Pana(i) gminy/miasta brany jest pod uwagę przez władze gminy/miasta w podejmowaniu przez nie decyzji, które dotyczą mieszkańców?	Czy znane są Panu(i) jakieś możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców Pana(i) miejscowości z władzami gminy/miasta w celu poprawy sytuacji społeczności lokalnej?			
	TAK		NIE	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	16	85	4	54
Raczej tak	69		50	
Raczej nie	8	12	26	30
Zdecydowanie nie	4		4	
Trudno powiedzieć	3	3	16	16

Ci badani, którzy zadeklarowali znajomość konkretnych, funkcjonujących w ich miejscowości możliwości i narzędzi współpracy władz lokalnych z mieszkańcami, najczęściej (35% wskazań)

wymieniali możliwość bezpośrednich spotkań i rozmów z radnymi oraz przedstawicielami władz, w tym organizowanie otwartych zebrań dla mieszkańców. Jedna czwarta (24%) zwróciła uwagę na możliwość inicjowania rozwiązań i włączania się mieszkańców w realizację konkretnych inwestycji poprzez inicjatywy obywatelskie, akcje społeczne itp., a jedna szósta (17%) – na udział mieszkańców w określaniu części wydatków publicznych, m.in. poprzez instytucję budżetu partycypacyjnego/obywatelskiego. Rzadziej wymienianymi narzędziami dialogu władz lokalnych z mieszkańcami są m.in.: składanie pism i petycji (10% wskazań), działalność rad dzielnicowych, osiedlowych oraz wspólnot mieszkaniowych zaangażowanych na rzecz poprawy sytuacji społeczności lokalnej (5%), konsultacje społeczne (4%), otwarte dla mieszkańców posiedzenia rady miasta lub gminy (4%), działalność lokalnych organizacji pozarządowych monitorujących działalność władz miasta/gminy (4%) oraz różnego rodzaju podmiotów podlegających urzędowi miasta/gminy, które angażują mieszkańców do współpracy z urzędem (4%). Raczej sporadycznie wskazywano na badania społeczne realizowane wśród mieszkańców (3%), referenda (2%) czy też komunikację internetową z przedstawicielami władz (2%).

TABELA 4

Jakie zna Pan(i) możliwości i formy współpracy mieszkańców Pana(i) miejscowości z władzami gminy/miasta w celu poprawy sytuacji społeczności lokalnej?	N=349 w procentach
Bezpośrednie spotkania, rozmowy w władzami/radnymi, zebrania, dyskusje itp., w tym m.in. zebrania gminne/wiejskie	35
Zaangażowanie mieszkańców na rzecz realizacji konkretnych inwestycji (budowa drogi, chodnika, boiska itp.), komitety społeczne/obywatelskie, akcje społeczne, inicjatywy i projekty obywatelskie	24
Budżet obywatelski (partycypacyjny), udział mieszkańców w określaniu wydatków publicznych	17
Składanie pism, petycji, postulatów	10
Działalność rad dzielnicowych, osiedlowych oraz wspólnot mieszkaniowych, które współpracują z władzami	5
Konsultacje społeczne	4
Możliwość udziału mieszkańców w posiedzeniach rady miasta/gminy i zgłaszania swoich postulatów	4
Działalność stowarzyszeń i organizacji obywatelskich współpracujących z władzami i monitorujących ich działalność	4
Działalność podmiotów podlegających urzędowi miasta/gminy (radzie młodych, radzie seniorów, sołectwu, gminnemu ośrodkowi kultury itp.)	4
Udział w badaniach społecznych/ankietowych prowadzonych przez urząd miasta/gminy	3
Referenda	2
Działalność rad gminnych/miejskich złożonych z mieszkańców	2
Kontakt mieszkańców z władzami za pośrednictwem internetu (e-maile, fora, portale społecznościowe)	2
Udział mieszkańców w inicjatywach gminnych/miejskich integrujących lokalną społeczność	2
Protesty, manifestacje, strajki	1
Inna odpowiedź	2
Trudno powiedzieć	2

Osoby, które potrafiły wymienić jakiegokolwiek formy i narzędzia współpracy mieszkańców z władzami ich miasta lub gminy, w zdecydowanej większości wyraziły zadowolenie z ich funkcjonowania w praktyce, twierdząc, że przyczyniają się do faktycznego rozwoju gminy lub miasta (87% wskazań, w tym 26% zdecydowanych), są skuteczne (87%, w tym 20% zdecydowanych), wpływają na wzrost zaufania mieszkańców do lokalnych władz (86% wskazań, w tym 21% zdecydowanych) oraz dają możliwość nieskrępowanego angażowania się mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej (85% wskazań, w tym 18% zdecydowanych).

TABELA 5

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) funkcjonowanie w praktyce tych form i narzędzi współpracy władz lokalnych z mieszkańcami? (N=349)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	TAK	Raczej nie	Zdecydowanie nie	NIE	Trudno powiedzieć
	w procentach						
Wpływają na faktyczny rozwój gminy/miasta	26	61	87	7	1	8	5
Są skuteczne	20	67	87	8	0	8	5
Wpływają na wzrost zaufania mieszkańców do lokalnych władz	21	65	86	8	1	9	5
Dają możliwość nieskrępowanego angażowania się mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej	18	67	85	9	0	9	6

Rośnie poczucie wpływu Polaków na sprawy lokalne. Przekonanie, że zwykli ludzie mają wpływ na sprawy swojego miasta bądź gminy, wyraża obecnie 59% badanych, co w porównaniu z początkiem lat 90. oznacza niemal czterokrotny wzrost². Wiąże się to przede wszystkim z dość wysokim poczuciem skuteczności, jeżeli chodzi o współpracę mieszkańców z lokalnymi władzami. Niemal dwie trzecie ankietowanych (64%) twierdzi, że głos mieszkańców ich gminy/miasta brany jest pod uwagę przez lokalne władze przy podejmowaniu przez nie decyzji dotyczących mieszkańców.

Wprawdzie większość Polaków wyraża przekonanie, że mieszkańcy ich miejscowości mają wpływ na decyzje władz lokalnych, jednak tylko jedna trzecia (34%) jest w stanie wskazać jakieś konkretne możliwości i narzędzia współpracy mieszkańców swojej miejscowości z władzami miasta/gminy w celu poprawienia sytuacji lokalnej społeczności. Najczęściej są to bezpośrednie spotkania i rozmowy z radnymi oraz przedstawicielami władz, inicjowanie rozwiązań i włączanie się mieszkańców w realizację konkretnych inwestycji oraz ich udział w określaniu wydatków publicznych – m.in. w ramach budżetu obywatelskiego.

Funkcjonowanie wszelkich form dialogu władz miasta lub gminy z mieszkańcami oceniane jest przez Polaków pozytywnie – zarówno ze względu na ich skuteczność, jak i wpływ na rozwój społeczności lokalnej, zaufanie mieszkańców do władz oraz skłonność do angażowania się na rzecz dobra wspólnego.

Opracował

Rafał Boguszewski

² Zob. komunikat CBOS „Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne”, marzec 2018 (oprac. R. Boguszewski).